

При тия изключителни отношения спрямо враждебни и приятелски сили, Русия пазеше България и молеше м-ръ Гешовъ да бжде разбрана. Единъ пътъ тя щеше да пожелае навърно — безъ да пренебрегне интереситъ на създаденитъ отъ нея славянски държави — да провѣри дълго манифестираното русофилско кредо на тѣхнитъ водачи. Оказа се още отначало, че тия мирогледи сж само една теория, които въ практическата политика иматъ една единствена партия — да взема: освобождение, организация, покровителство и енергична защита презъ най-тежкитъ дни отъ съществуването на новитъ държави.

М-ръ Гешовъ сжщо не излѣзе отъ голѣмата задача — обединението силитъ на балканскитъ славяни, при която надъ минутноозно тегленитъ етнографски линии, стои авторитетътъ и енергията, които би далъ на блока северниятъ славянски колосъ. Той сжщо се сломи отъ духа на единъ териториаленъ меркантилизъмъ, който за една областъ или за нѣколко града събаря една цѣла епоха заедно съ лицата, които тя издига презъ нѣколко столѣтия.

Това, което бѣше вече грамаденъ исторически фактъ — никаква политическа схоластика — пълната еднаквостъ въ интереситъ и идеалитъ на тритъ голѣми държави; тѣхната благосклонностъ, разляна широко надъ нашата страна и тѣхното напѣтствие, — кжде трѣбва да се движи политиката на младата държава, остана незабелязано и отъ представителя на антантофилството въ България.

Напраздно свѣтътъ очакваше да види формата, която той ще даде на оная благодарностъ — корегирана отъ разума на държавника — която носятъ въ душата си нѣколко поколения. Това, което бѣше дълбокъ инстинктъ въ народа, упование за неговитъ възделения, морална опора на неговото съществуване, диреше една политическа идея, която да води къмъ рѣдъкъ подвигъ и да носи голѣми, исторически решения.

За съжаление, въ тия дни, когато бѣше сложена така сериозно славянската проблема, правилното решение на която ни откриваше необятни хоризонти не само въ съседа — но и у насъ, управлението почиваше главно на формални построения и на догми, — водено отъ умове много логични, но прекалено педантни.

М-ръ Гешовъ проповѣдваше солидарността на интереситъ, еднаквостта на целитъ, но тази солидарностъ не премина прага на нашата порта; той говори за благодарността, но съ сухия изразъ на човѣка, свикналъ само да получава. Въодушевлянето, благородниятъ поривъ, който отеква въ сърдцата на милиони и вижда общността въ целитъ на славянската раса, не излѣзе отъ кръга на нѣколкото шумни, официални декларации. Въ тѣхъ не се вложи нито хуманната мисль за една отплата, нито една творческа държавна идея.

Най-после, нѣколко паралели на ударитъ, които сж стоварвани върху България отъ различни страни, но въ едно и сжщо време — доуясняватъ политическото изкуство на м-ръ Гешовъ. На що се дължатъ тѣ? На непредвидливостъ или на прекалено довѣрие къмъ известни сили; сж ли тѣ сжщо плодъ на високомѣрието или на инстинкта на съседитъ да ни разпокъсатъ, — резултатътъ бѣше единъ: загубването сигурността на българската политика, излагането ѝ предъ Европа, че е неприрителна и крайно аваг; най-после събарянето ѝ на земята, когато тя прави върховни, но суетни усилия, за да се брани по всички направления.

На 15 септемврий сръбското правителство изненадва България съ съобщението предъ Европа, че то не се задоволява само съ тия земи, които българската управа мисли да му даде споредъ договора. То повдига още отъ сега искания. Съюзникътъ излѣзе много по-нескромненъ отъ неутралния, защото го превари съ своитъ претенции. На 25 септемврий Ромъния съобщава на България, че нейниятъ неутралитетъ ще бжде оцененъ и задоволително възнагаденъ. Това бѣха първитъ опасни сигнали, предъ които м-ръ Гешовъ запази привидно самообладание. Тѣ му показаха